

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Umjetnička akademija u Osijeku

1. Međunarodni znanstveni i umjetnički simpozij o pedagogiji u umjetnosti
Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja

Marko Šošić

**“SURADNJA UČENIKA ŠKOLE PRIMIJENJENE UMJETNOSTI I
DIZAJNA OSIJEK S INSTITUCIJAMA GRADA I ŽUPANIJE“**

Osijek, 2014.

Ključne riječi: Projektna nastava, suradnja, institucije

Sažetak

Projektna nastava u srednjim školama relativno je nov pojam u pedagoškoj praksi. Radi se o obliku nastavnoga procesa u kojem se nastavni ciljevi i ishodi ostvaruju izvan okvira formalnog i tradicionalnog obrazovanja. Svi nastavni zadatci, a prema Okvirnom planu i programu pojedinog umjetničkog smjera škole, ostvaruju se u suradnji s različitim socijalnim, odgojno-obrazovnim ili kulturnim institucijama, poput vrtića, ostalih škola, bolnica, policije i slično. Pri tome se uloga nastavnika-predavača mijenja se u ulogu nastavnika-organizatora, menadžera i suradnika. Nastava je usmjerena na učenika, kojem je omogućeno individualno i timsko istraživanje zadanoga područja te sama realizacija rješenja. Oblikovanje ovakvog nastavnog procesa, koji mora biti timski, problemski, istraživački organiziran i istim metodama ostvaren, otvara brojne nove i povoljne mogućnosti izvedbe zadanoga cilja (Matijević, 2011.).

Summary

Project teaching in secondary schools is a relatively new concept in educational practice. It is a form of teaching process in which learning objectives and outcomes are achieved outside the framework of formal and traditional education. All teaching assignments, according to the Framework curriculum of each school's artistic direction, is provided in cooperation with a variety of social, educational and cultural institutions, such as kindergartens, other schools, hospitals, the police and others. The role of the teacher-lecturer changes in the role of teacher-organizer, manager and associate. Classes are aimed at the student, which enables individual and team research of a specified field and the realization of solutions itself. Forming such a teaching process, which must be oriented to teamwork, to a problem solving, organized as a research and accomplished by the same methods, opens up numerous new opportunities and favorable performance objective.

Uvod

Obzirom da je u nastavnom programu Škole primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek naglasak i na primijenjenu umjetnost – umjetničko oblikovanje uporabnih predmeta, nužno je bilo omogućiti da učenici izvedu svoj nastavni zadatak u stvarnoj praksi. Zadatak tako postaje proizvod i usluga, koji su stvoreni za ciljanog recipijenta.

Ovi projekti imaju za cilj staviti u kvalitetan odnos različite društvene kategorije, otvoriti školu prema životu i življenju, razviti učeničke kompetencije i vještine, ostvariti socijalizaciju i omogućiti korisnost njihovog rada. Holistički pristup ovako oblikovanog nastavnog procesa integrira inače brojne segmente života koji u tradicionalnoj nastavi ostaju postrance. Učeničko zanimanje za zadatak i predanost u realizaciji, bila je razvidna od samoga početka projekta. Nastavni zadatci, koji često mogu biti nezanimljivi i teže se obrađuju, ovako dobivaju smisao, jer su učenici upoznati sa svim etapama procesa. U odgojnom smislu, učenici postaju aktivni sudionici života koji nije izoliran samo u teorijskim okvirima, jer svoje postojanje ostvaruje u punoj praksi.

1. Učenička likovna inicijativa

Škola primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek unazad nekoliko godina uspješno surađuje s različitim institucijama (likovne radionice s Dječjim domom Klasje, Centrom za žrtve obiteljskog nasilja Osijek, Dječjim domom Sv. Ana Vinkovci, ...), pa je ovakav oblik spontane suradnje zahtijevao i svoju formalizaciju u obliku ciljanoga i planiranoga djelovanja. Iz postojeće uspješne suradnje moglo se pretpostaviti je da bi buduće suradnje s osječkim, županijskim i međužupanijskim institucijama mogle biti vrlo korisne i za samu instituciju (štićenike/korisnike), ali i za učenike Škole. Jedan od kontinuiranih školskih projekata je projekt ULI (Učenička likovna inicijativa), kojega je 2009. godine prihvatio Savjet mladih Županije osječko-baranjske. Nositelji likovno-umjetničkih radionica su učenici Škole pod stručnim vodstvom i usmjeravanjem svojih nastavnika. Radionice su se ostvarivale u školskim prostorima, izvan škole, ali i u drugim gradovima Osječko-baranjske županije, posebice na prostorima od posebne državne skrbi.

Cilj je ovog projekta potaknuti učenike na suradnju sa svojim vršnjacima, sa starijim i nemoćnim ljudima, a s naglaskom na razvoj stručnih i socijalnih vještina, vještina komunikacije i empatije, te na razvoj same kreativnosti kroz izvedbu u praksi. Metoda učenja iz vlastitog praktičnog iskustva, koje je jednim dijelom oslobođeno formalnog obrazovanja u učionicama i izvedeno u život zajednice, još tijekom školovanja pokazuje vrlo dobre rezultate. Pogotovo je važno napomenuti važnost ciljne izvedbe zadatka, pri čemu se učenici susreću s uvjetima i potražnjom naručitelja, kojega i sami osobno upoznaju. Ovakav oblik prakse ostvaren tijekom školovanja olakšat će moguće socijalne i menadžerske barijere u trenutku kada završe školovanje i postanu konkurenti na tržištu rada.

1.1. Prepoznatih problema i potreba

Izazovi današnjice, a koji su prepoznati kao poticaj za pokretanje ovog projekta, obuhvaćaju prvenstveno pedagoško i socijalno-odgojno područje. Slaba senzibilnost društva prema kreativnom umjetničkom stvaralaštvu, nedostatak kvalitetne komunikacije, uvažavanje različitosti, tek su neki od potencijala ovakvog projekta.

U našem obrazovnom sustavu postoji vrlo malo projekata koji bi učenicima mogli omogućiti kreativno (jer se školuju za to) i konstruktivno pomaganje ljudima oko sebe, ali i da vlastitim primjerom afirmiraju i potaknu ostale sudionike života u zajednici. Odgovornost nastavnika škole koja odgaja i obrazuje učenik senzibilizirane za umjetnost, a koji bi nakon završenog školovanja mogli biti uključeni u život zajednice, leži upravo u tome da im se takav razvojni put omogući.

Ciljana su skupina učenici Škole primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek, djeca vrtičke dobi, učenici osnovne škole, bolesna (privremeno i trajno) djeca, stare i nemoćne osobe. Učenici bi svojim vršnjacima, ali i starijima mogli najviše pomoći, izravno ih uključujući u umjetničko stvaralaštvo i doprinoseći stvaranju ugodnijeg životnoga okruženja. Sve to podrazumijeva i kreativno i korisno iskorištavanje vremena.

1.2. Opis projekta

Ovim projektom ostvaruje se kvalitetna suradnja učenika Škole s mladim i starijim ljudima na području Grada i Županije. S obzirom na umjetničke vještine i znanja koja

karakteriziraju učenike-nositelje projekta, suradnja podrazumijeva integraciju sa svim starosnim dobima – izgubile bi se razlike između mladih, mladih, starijih i najstarijih.

Sve radionice odvijaju se pod vodstvom stručnih osoba (profesori likovne umjetnosti / akademski obrazovani likovni umjetnici). Afirmacija svih polaznika radionica potvrđuje tezu da svatko može konkretnim primjerom učiniti nešto korisno i konstruktivno za zajednicu. Projektom se stvaraju ne samo trajni likovni uradci koji će oplemeniti prostore škola (primjerice murali), vrtića, domova, bolnica, nego i veća humana i kulturna osviještenost unutar same zajednice. U dugoročnom smislu, cilj je potaknuti mlade polaznike radionica da se i u budućnosti nastave baviti kreativnim i humanim radom. Rezultati, polučeni na radionicama, javno su predstavljani putem javnih tribina, u medijima ili na izložbama.

Planirane projektne aktivnosti su svi oni nastavni zadatci propisani Nastavnim planom i programom, a obuhvaćaju područja likovnosti i dizajna, poput zidnog slikarstva, usluga grafičkog, aranžersko-scenografskog dizajna i dizajna odjeće, kiparstva (sitna plastika i keramika), kreacije majica i bedževa.

1.3. Analiza rezultata i vrednovanje projekta

Iako je projekt predviđen da bude višegodišnji, po završetku je već prva radionica pokazala svoje rezultate. U pojedinačnim radionicama su sudjelovali brojni učenici škole, iz svih smjerova, uz mentorstvo njihovih predmetnih nastavnika. Likovni radovi učenika trajno ostaju u vlasništvu institucije gdje su nastali, čime je estetski i kulturno obogaćuju i oplemenjuju. Zamišljen i kao poticaj svima na razvoj i proširenje suradnje, ovaj projekt bi svojom likovnom idejom okuplja osobe iz različitih socijalnih, obrazovnih ili dobnih skupina.

Za evaluaciju projekta korišteni su sljedeći indikatori: broj učenika i mentora Škole, broj vanjskih suradnika na projektu (polaznici, osobe iz struke), najave i obavijesti u novinama i ostalim medijima te kontinuirano praćenje projekta na mrežnoj stranici škole.

Od početka projekta ostvareni su brojni rezultati:

- mural u dvorištu Doma za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Osijek, rujan 2013. (Slika 1)
- oslikavanje eksterijera Centra za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark", lipanj 2012. (Slika 2)
- oslikavanje atrijske osnovne škole Sv. Ane u Osijeku, svibanj 2010. (Slika 3)

- oslikavanje odjela pedijatrije KBC Osijek, veljača 2012. (Slika 4)
- mural u Dječjem vrtiću „Vedri dani“, Jegerova ulica , Osijek, rujan 2009.
- mural u Dječjem vrtiću „Ribica“, Sarvaš, listopad 2009. (Slika 5)
- kostimi i scenografija za božićnu predstavu štićenika COO-a „Ivan Štark“, prosinac 2009. (Slika 6)
- mural u Dječjem vrtiću „Stribor“ , V. I .Meštrovića 7, Osijek, svibanj 2009.,
- oslikavanje tende u Domu za starije i nemoćne, Drinska ulica 10, Osijek, svibanj 2009.

Slika 1: Dom za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Osijek

Slika 2: COO "Ivan Štark", Osijek

Slika 3: Osnovna škola Sv. Ane u Osijeku

Slika 4: Odjel pedijatrije KBC Osijek

Slika 5: Dječji vrtić „Ribica“, Sarvaš

Slika 6: COO-a „Ivan Štark“, Osijek

2. Suradnja s Policijskom upravom – Odjelom za prevencije i Centrom za nestalu i zlostavljaju djeću Osijek

Godine 2010. je na prijedlog Centra za nestalu i zlostavljaju djeću Osijek (CNZD) započela suradnja sa Školom, a na razradi i oblikovanju plakata koji bi ukazali na problem internetskog zlostavljanja djeće i mladih. Ovom projektu se uskoro pridružila Policijska uprava osječko-baranjska (Odjel za prevencije). Projekt je započeo s realizacijom šk. god. 2010.-2011. i još uvijek traje. Zbog specifičnosti izvedbe zadatka, u ovaj projekt uključeni su učenici trećih i četvrtih razreda, odjela grafički dizajn.

Stvaranjem novog, a velikoj većini apstraktnog i nepoznatog prostora, virtualni mediji su preslikali stvarnost. Svi povoljnosti brze, jeftine komunikacije i izmjene podataka, sa sobom su ponijele i onaj negativni aspekt zlouporabe virtualnih prostora, poput prijetnji, zlostavljanja, ucjena i slično. Ovaj problem osobito pogađa djeću i mlade, jer su vrlo često u tim virtualnim prostorima bez nadzora odrasle osobe. Obzirom da je problem puno veći nego li je to u svijesti zajednice, ovim projektom se ciljano pokušalo educirati o negativnim stranama virtualnih komunikacija i to konkretnim primjerima.

Planska izvedba projekta sastojala se od nekoliko ključnih koraka. Učenici su upoznati s zadatkom i željenim ishodom projekta, planom njegove realizacije i metodama rada. Nastavnikov zadatak je bio osmisliti strategije i plan rada, koji su ostvareni u njegovim prijedlozima i vodstvom, ali i učeničkim. Pomicanje granice *naručitelj-izvršitelj* urodilo je kreativnim i originalnim idejama, jer je čitav proces osmišljen da ga izvode sami učenici. Iako su u svakom trenutku projekta učenici bili pod vodstvom i stručnom pomoći nastavnika, često su morali samostalno odlučivati i izvoditi neke dijelove zadatka, što je pridonijelo učenju na vlastitim pogreškama i istraživanju novih i boljih postupaka od dosadašnjih.

Pokrenuta je rasprava o pozitivnim i negativnim stranama komunikacije, kako one uživo, tako i one virtualne, a sve su ideje morale biti argumentirane i pojašnjene. Učenici su iznijeli primjere virtualnog nasilja za koje su čuli ili sami doživjeli (putem mobitela, društvenih virtualnih mreža i sl.). Na ovaj način su uzorci, a po kojima će izvoditi svoj praktični rad (plakat), imali uporište u stvarnom životu i time nosili snagu autentičnosti, koja se potom i pokazala u njihovim radovima. Većina vizualnih (fotografskih) materijala koje su učenici koristili u oblikovanju plakata njihov je

autorski rad. Za potrebe plakata, učenici su sami inscenirali situacije, scenografiju, šminku i kostime, što je rezultiralo originalnim i specifičnim izričajem. Obzirom da su plakati namijenjeni upravo mladima, odabir motiva i elemenata je prepušten upravo učenicima, koji najbolje poznaju ukus svojih vršnjaka i atraktivnost pojedinih vizualnih poruka.

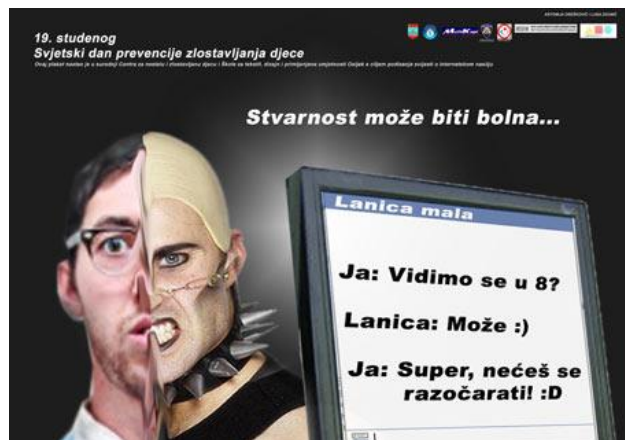
Gotovi plakati (slika 8) prezentirani su u više navrata u sklopu predavanja po osnovnim i srednjim školama Županije osječko-baranjske i na izložbama koje su organizirali CNZD i Policijska uprava, a u suradnji sa Školom primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek.

Ovaj projekt, koji traje četvrtu godinu za redom, prošle je školske godine proširen i na medij videa. Učenici su sami osmislili nekoliko scenarija na temu prevencije internetskog nasilja, od kojih je odabran jedan i potom snimljen kao promotivni spot (Slika 8). Učenici su, kao i u slučaju oblikovanja plakata, sami glumili u spotu i sami su birali lokacije, uz podršku mentora, stručnog vodstva iz CNZD-a i profesionalnog snimatelja.

Slika 7: Promotivni spot CNZD povodom „Dana sigurnog interneta“, veljača 2014.(isječak)

izvor: www.youtube.com/watch?v=r6eiScDpuIg (pristupljeno 6.srpnja 2014.)

Slika 8: Primjeri plakata za Projekt prevencije nasilja na internetu, kojeg su izveli učenici Škole, smjera grafički dizajn, a pod mentorstvom Marka Šošića, prof.

3. Zaključak

Projektna nastava, koja kao oblik nastavnog procesa koji nije više integriran, nego često i njegov glavni dio, uvelike podiže razinu kvalitete nastave i radnog ozračja u Školi. Predanost zadatku govori koliko su ga učenici ozbiljno shvatili i prepoznali sebe kao nositelje cijeloga procesa.

Izvedba nastavnoga zadatka koji se ostvaruje u praksi i koji podliježe zakonitostima „stvarnoga života“ i svih popratnih situacija, podiže sam zadatak na višu razinu od one kada se on izvodi kao vježba, izoliran u učionici. Pri tome se postiže nova kvaliteta nastave, jer se učenici pretvaraju od pasivnih promatrača u aktivne sudionike procesa. Samim time postiže se visoka razina njihove motiviranosti, ali i samoga nastavnika kojemu ovakva reakcija može biti samo poticaj za daljnje istraživanje i primjenu ovakvih metoda u daljnjoj nastavi. Sve teorijsko znanje i vještine dobivaju primjenu i konkretizaciju u samoj praksi, što oplemenjuje samu svrhu nastave. Svi pojedini zadatci, provedeni ovakvom metodom rada, sadržavaju cjelovitost cijeloga procesa, a s kojim su učenici upoznati u svakom trenutku. Ovo je posebice važno zbog iskustva koje učenici pri tom dobivaju, jer se integriraju u život vlastitom aktivnošću unutar profesije za koju se školuju.

4. Literatura i izvori:

Jensen, E. (2003.). Super-nastava (Nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje). Educa. Zagreb

Matijević, M., Radovanović, D. (2011.). Nastava usmjerena na učenika. Školske novine. Zagreb

Matijević, M. (2001.). Alternativne škole: didaktičke i pedagoške koncepcije. Tipex. Zagreb.

http://www.hrmdrustvo.hr/montessori_pedagogija.html

<http://www.umjetnicka-skola-osijek.hr/uli.html> (pristupljeno 8.srpnja 2014.)

http://www.cnzd.org/site2/index.php?option=com_content&view=article&id=115 (pristupljeno 10.srpnja 2014.)

<http://www.waldorfska-skola.com/>